

a végtelen harmónia korában (Pelléas és Mélisande) a Faun délutánja és a Pierre Louys-dalok nevezetes bizonyítékai annak, hogy Debussy nem volt sohasem egy irányú kizárólagos követője.

A Pelléas és Mélisande meg a wagneri opera összehasonlítása tanulságos. «Wagner szimfónikusán elgondolt és a zenei realizáció miatt szinte kényszerűen beállított hosszú monológjai és helyenként unalmas párbeszédei az általa erőszakolt drámái elsőbbség dacára is sokszor hátráltatták a dráma szabad folyását. Debussynél éppen e szereplők fesztelen énekes-beszéde folytán a drámai cselekmény akadálytalanul peregethet le a színpadon.» Orkeszter-művészeite felszabadította a zenekart «eddig elengedhetetlenül szükségesnek ítélt *felduzzasztott és dörejes hangjától*».

«A Faun partitúrájában Debussy jellegzetes, szerelmes szavú fuvalója viszi a főszerepet. Ez a kimondhatatlanul elbűvölő, újszerű halk hang, a Faun-prelűdből kiáradó, finoman elomló szereleménekes hangulat ejtette meg leginkább a kilencvenes évek túlérzékeny lelkeit.»

Revelációként hat a Debussy melódikus korszakáról szóló fejezet. Az ideartozó művek alig ismertek nálunk. Hálásak vagyunk Fábián Lászlónak a Le Martyre de St. Sébastien, a szonáták és az utolsó színpadi művek ismertetéséért.

Nevezetesek a Debussy hatásáról írott sorok, érdekes rajza ez a Debussy-ízlés és az újabb irány hullámgyűrű-változásának. Fábián László úgy véli, hogy «az ő ideje még nem következett el». A franciák számára talán még előjövendő; ki tudja? A mi harcaink győzelméből azonban őreá is száll majdan egy köszöntő, fényes sugár.

Kerényi György.

Négy kis verskötet. (Geőcze Anna versei. Molnár Sándor: Ilyen a szívem; A tisztaság himnuszai. Zalavári Ödön: Néha éjjel.) Négy kis verskötet. Összeköti őket az embersors és a közös magyar sors. Ennek a hangjait űtik meg. Hasonlítanak a többi kortárs-verskötethez: vergődök, nekibúsulok, nekibizakodók. Régi és új versutakon próbálkoznak. A régi hanghoz nem elég bennük az új mondanivaló ereje, az új formákba nincs kovácsolnivaló új vasuk. Nem talál szíven bennünket semmi hatalmasabb fájdalomkinyilatkoztatás, sem belsőkbe síró zokogá-

suk nincsen. Örömük nagyon a maguk öröme marad verseikben is. Nemzeti sorsunk nem kelt költeményeikben akkora mozdulást, mint amekkora szavakat. S mégis odafigyelünk rájuk, mert a magyar életfa levelei. Nem termés, de a lélekzés életjelei.

Geőcze Anna versei szerény kis versikék. Valami belső, de csendes rezignációvá békült fájdalom, valami ismeretlen okú válás életet fosztó szomorúsága, valami csendes vágy még fellobbanásaiban tisztja szentesége szől belőlük, de hangjukban több az elfúlás, mint az erő. Sugár és fény után való csengésüktől nem oszlik a méla ború. Mélységüket három vers jelenti: a «Ki vagy te?» ódai lendülete, a «Felel a szívem» megkapó emberbaráti részvéte s «Az ember szárnya» zenét áldó igaz pathosa. Verselésük gyakorlott, ritmusuk ép, nyelvük tisztja. Mondanivalójuk találhat megértő bánatos sziveket.

Molnár Sándor mindkét kötetének első ciklusában a boldog szerelem élményei — ma szokatlan családi líra — csendülnek meg kedvesen, egyszerűen, néhol csupán zökkenve egy-egy kiütkező kép vagy szó miatt («mikor legmelegebb a szád»; «Pőrére vetkőző szemeid előtt És testemet betakarom lelked Melegébe...» stb.). Elmerengés, idilli hangulat, évődés ritmikusán ritmtelen játékaik és versek. Egy másik ciklus mindkét kötetben az egyetemes emberi rokonérzésnek van szánva. A magyar sors a «Hitvallás Erdély földjén» című ciklusban s néhány más költeményben szólal meg. Molnár talán ezekben a legköltőibb. Általában gondolata több, mint élmény ereje. Józan, tisztafejű író. Verselése nem gyakorlatlan, de nem is erős és gazdag. Nyelvének magyarsága tisztja. Van egy sikerült műfordítás is az egyik kötet végén: Cosbuc Ősz című költeménye, amelyet érdemes volt tolmácsolnia.

Zalavári Ödön versei sok magánügyet reportálnak», mint Kozma Andor szellemesen mondotta a szerző egyik prózában írt műrészletéről. S az jelenkény baj, ha a vers makacsul magánügy marad, mert nem tud a mások szívébe csendülni. Pedig Zalavári készült a költői pályára. Tanulmányait mutatják feleszámú reminiscenciái, erőltetett szóképei, forrongó verselés-módja — s noha szaloni, de modernkedő titánkodása és sátánkodása. Van azért néhány sikerült verse: A néma

templom ; Az én Ararátom ; Véremben dúlsz ; Azóta ; Apám. Nem minden igéret nélkül való verselő, de tisztulásra, nagyobb igazságra s épebb ritmusra kell törekednie.

Szónyi Sándor.

A Szent István-Társulat regényei.
(P. Pál Ödön: A bujdosó vagyon. — D. Jovanovich Lea S. M.: Nemcsak kenyérről. — S. Bokor Malvin: Árpád-vér. Budapest, 1926.)

A Szent István-Társulatnak e külső alakjukra is előkelő díszű regényei tárgyi elgondolásra más-más életvilágot jelentenek, mégis összetartoznak a világszemléletnek ideális magasságú egysége révén. Van ebben az idealizmusban azonban elég sok reális elem is, hiszen a lelki elemzés és külső történés erős és mély adatait át vizs érvényesülésének útja. Ereje azonban nem ebben az egyensúlyban van, hanem abban a szellemben, amelyre rásegítette, fölemelte e regények mindegyikének dialektikáját, eseményalkotó belső elvét, mindenkifölött pedig a megoldások világnézeti módját, amely aztán el is döntötte a regények irányát — az erkölcsi optimizmus felé.

Mindezt a világnézeti vonatkozást azonban a regényekben a tudatos művészi rend fegyelme és szándéka érvényesíti. Így tehát a legkevésbé sem kell aggódnunk, hogy csak azért, mert lelkiből területről támadt a tárgy, a művészi alakítás elvesztette volna vele szemben a maga érvényességét, vagy — képességét.

Pál Ödön regény-anyagának szellemét erősíti, fokozza az idő: a forradalomba való áthajlás pontja, melyben az érvényre jut. A Rábcahelyi-család nagy vagyonáról van szó, melyet testvérei rovására Rábcahelyi László csak magának akar megszerezni. Hamis úton sikerül is ez neki, de mikor éppen azon a ponton van, hogy szíve boldogságát ezzel a vagyonnal akarja megszerezni, erkölcsileg éppen akkor omlik össze. Elveszett erkölcsi életét az ellenforradalomban feláldozott fiatalosságával próbálja kiengesztelni. A regénynek csak egy hibája van: a lelki sűrítés és az események lepergetésének gyors, izgalmas tempója. Egyébként mint jellemalkotás és mint korjellemzés elsőrangú. Jólesik ebben a regényben az, hogy minden elemzés ellenére is, kikerülünk benne az életbe s egy magasabb erkölcsi rend elvének érvényesítése, lelki igazsága mellett talál-

kozunk az élet nagy és mély hullámzásaival. A regény ezáltal önkéntelenül is nemcsak ábrázolása, hanem kritikája és megfejtése is lesz egyúttal annak az időnek, amely fölvetette e regény keletkezésének lelki szükségét s vele a regény problémáját. A pompás magyarság és stílustisztaság, mellyel a regény írva van, csak teljesebbé teszi Pál Ödön munkájának amúgyis gazdag értékét.

Ugyancsak háborús lélekanyagból készült Jovanovich Lea regénye is. A munka főereje témalátó kiválóságában emelkedik ki. A regény problémája: egy orosz fogságba jutott s itt a bolsevizmus hatása alatt elromlott magyar orvosnak: Hajdú Pálnak lelki átalakulása egy ideálislelkű leány hatása alatt. A megtisztulás folyamatának regényessége eleven és gazdag, lélektana pedig néha meglepően finom. Csak az a kár, hogy az események elosztása a regényben nem mindig egyensúlyozott, az elbeszélés menete ezért néha fölöslegesen van eseményekkel is, eszmélkedésekkel megterhelve. Amint a szerző kialakítja magában az eseményekkel szemben az elrendezés szabadságának fegyelmét, meseképző, lélekelemző s amit különösen ki kell emelni: párbeszédszöve nagy képességeivel, stílusának nemes gondjával még igen sok irodalmi érték megvalósítását igényelheti a maga számára.

A történelem távoli magyar területére visz bennünket S. Bokor Malvin regénye, mely III. Béla trónrajutásának történetét tartalmazza. A szerző minden során, az eseménysodrás egész módján érzik, hogy kitűnő elbeszélő és író. Az érdekesség gondja talán a kelleténél egy kissé jobban is uralkodik a munkában, — a többi, főleg a történelmi szempontok elhalványítására. Sok helyen szerettük volna, ha az események belsőbb fordulatokban gazdagabban és azoktól elmélyítettebben fejlődtek volna ki. Ilymódon Mánuel bizánci császár és Béla kapcsolata hatalmas történelmi kilátásoktól kapott volna súlyt, szinte tragikai erőt, amely az egész regényt a történelmi regény megrázóbb magaslatára emelte volna, mint ameddig így jutott. Lehet, hogy a kiváló író nem is akart mást adni, mint amennyit nyújtott. Ebben az esetben a serdült ifjúság pompás történelmi színekben játszó regényt kapott ugyan, de akkor is kár, hogy a téma nem kapta meg azt a kifejtést, amely lehetőségeiben benne volt.